

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 1. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

**НАРОДОВСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ГАЛИЧИНИ
60-х рр. ХІХ ст. ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-
КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ КРАЮ**

У 60-х рр. ХІХ ст. галицька молодь захопилася ідеєю національно-культурного відродження і гуртувалася при «Громаді» та організації «Молода Русь». Найбільш активні її представники – Федір Заревич, Володимир Шашкевич (син Маркіяна Шашкевича) і Ксенофонт Климкович, які створили своєрідну другу «Руську трійцю», поставили перед собою непросте завдання: видавати літературний журнал та пропагувати на його сторінках українську мову, писемність, єдність всього українського народу [6, с. 199]. З цього приводу у першому числі «Вечорниць», що побачили світ 1 лютого 1862 р., читаємо: *«Ми загадали видавати письмо для образованья руського народного язика в письменності, котра повинна яко найближчача бути живому народному слову. Об'єм нашого письма – невеличкий, предмет его – легкая словесність, сили наші – слабенькі, початок трудний, а все таки віруєм кріпко, що за постоянною працею доконаємо нашу задачу совершенно»* [5, с. 2]. Виконуючи задекларовану програму, часопис публікував науково-популярні та полемічні статті мовознавчого і літературознавчого змісту, де автори відстоювали право писати *«живою народною мовою»*. У великій редакційній статті *«Народ і словесність»*, у публіцистичних працях К.Климковича *«Гадки ученого о руськой словесности»*, *«Збиранья збитков устной словесности»* порушувалася проблема формування нової літературної мови, запозичення здобутків українських письменників з Наддніпрянщини у цій сфері, шанобливого ставлення до народної словесності, записування та вивчення фольклору. Намагаючись познайомити читача з найкращими здобутками української літератури на сторінках «Вечорниць», опублікували поеми Т.Шевченка, поезії та прозу Ю.Федьковича, повісті П.Куліша, оповідання Марка Вовчка, байки Л.Глібова тощо. Часопис не лише один з перших в Галичині надрукував твори Т.Шевченка, але й умістив чимало статей про життєвий шлях Великого Кобзаря та значення його творчості. Проте через брак коштів вдалося випустити у світ лише 17 чисел «Вечорниць». У редакційній статті *«Слово для земляків»* 15 червня 1863 р. видавці журналу констатували факт, що чисто літературний часопис не міг заручитися масовою підтримкою читача, однак заявили про бажання далі продовжувати розпочату справу. Молоді патріоти, які об'єдналися навколо першого народовського часопису краю, зазначили: *«Кожда неудача є і повинна бути для нас лишень заохотою до нової ораничної праці, до консеквентного перепровадження розпочатого діла»* [7, с. 140].

Це були не просто слова, а глибоке переконання молодих народовців у необхідності продовжувати розпочату справу. Як результат 15 жовтня 1863 р. побачив світ новий, тепер уже, літературно-політичний вісник *«Мета»* за редакції К.Климовича. Епіграфом до перших п'яти номерів журналу стали слова Т.Шевченка: *«В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля»*. Зі вступної статті К.Климовича у першому числі вісника стає зрозумілим, що він і надалі продовжуватиме справу, розпочату у *«Вечорницях»*, однак часопис не буде триматися осторонь політики. З цього приводу редактор зазначив: *«Задачею “Мети” буде взятись до страсної праці около відтискання зь народних елементів всего, що тільки причинитися може образованій верстві руського народу до освоєння собі правдивої ідеї народності і до її практичного розвою, не спутаного оковами чужинського погляду»* [2, с. 5].

Виконанню поставлених завдань відповідав цікавий та різноплановий зміст часопису, матеріали якого містилися у п'яти розділах. У перших двох, як раніше у *«Вечорницях»*, публікували поезію та прозу відомих літераторів Галичини, Буковини та Наддніпрянщини, в третьому розділі – статті національно-політичного характеру, у четвертому під рубрикою *«Дописи»* – цікаві повідомлення про українське життя у Наддніпрянщині; п'ятий містив матеріали літературно-критичного й етнографічного змісту, огляд україномовної та зарубіжної преси [6, с. 239].

Через хворобу головного редактора 1864 р. вийшло лише одне (5) число *«Мети»*. У лютому 1865 р. видання журналу відновилося, але він виходив уже як політичний часопис і неофіційний орган українських народовців, де друкувалися гострі політичні, історичні, літературні, театральні статті та численні повідомлення з Галичини, Відня, Наддніпрянської України. 19 грудня 1865 р. журнал перестав виходити у світ через неабиякі перешкоди політичних опонентів. Всього впродовж 1863-1865 рр. було опубліковано 18 номерів періодичного видання, що відстоювало погляди народовців та неабияку увагу приділяло національно-культурному руху українців краю.

Оскільки *«Мета»* на початку 1865 р. стала політичним журналом, то народовці цього ж року започаткували новий науково-літературний часопис *«Нива»*, головним редактором якого став К.Горбаль. У вступному слові до читача редакція познайомила передплатників з завданнями та структурою періодичного видання: *«“Ниву“ назвали ми науково-літературною часописею, бо вже давно пора наше слово перенести в незнане єму досі поле наукове, до чого заохочує нас заложенє руських катедр на львівськїм університетї, тим і будем ми подавати науковї річи, як ось в сім «Наука о фїнансах» на доказь, що наша мова сама по собі здїбна до науки і гидь ламатися Московциною. Нива буде поміцати: 1. Повїсті, оповїданїя, народні поезїї й перекази; 2. Розвїдки з історїї, географїї, етнографїї та інших*

галузей знань (природничих наук); 3. Бібліографію й критику літературних і наукових праць; 4. Артикули й афоризми педагогічного обсягу» [8, с. 2]. Загалом видавці журналу дотримувалися накресленої програми, але назвати його науковим, незважаючи на повідомлення науково-популярного характеру, вміщені на його сторінках, складно. Скоріше *«Нива»* можна розцінювати як літературне видання. Проте через фінансові причини та брак досвіду у виданні літературного часопису 20 липня 1865 р. *«Нива»* перестала виходити у світ.

Заслуговує уваги також літературний тижневик *«Русалка»*, який розпочала видавати народовська студентська громада у Львові, після того, як перестав існувати журнал *«Мета»*. Головним редактором часопису, який виходив у світ з 1 січня до 2 квітня 1866 р., був В.Шашкевич. Насправді ж ініціатором його видання став відомий громадський діяч і письменник з Наддніпрянщини О.Кониський. Про це він повідомляв наприкінці 1865 р. в одному з листів до Ю.Федьковича. Зрештою на сторінках *«Русалки»* надруковано чи не найбільше його поезій, оповідань, драму *«Було та загуло»*, літературознавчу працю *«Критичний огляд української (руської) драматичної літератури»* під різними псевдонімами [6, с. 257; 4]. Нетривалий час видання часопису, на думку дослідника української преси А.Животка, був зумовлений тим, що головний редактор *«зanedбав часопис»* [1, с. 98].

Таким чином, у 1862-1866 рр. молоді народовці, що об'єднувалися при громадах та інших подібних товариствах, були причетні до видання літературних, літературно-наукових та літературно-політичних журналів: *«Вечорниці»*, *«Мета»*, *«Нива»*, *«Русалка»*. Їхня цінність для дослідження національно-культурного руху полягає в тому, що одні з найважливіших його чинників, а саме розвиток української мови, літератури, публіцистики, наукових знань, театрального руху, освітніх процесів впродовж зазначеного часового проміжку, стали об'єктом неабиякої уваги журналістів. Сучасні дослідники, використовуючи їх, можуть прослідкувати, не лише за розвитком національно-культурних процесів у Галичині в першій половині 60-х рр. XIX ст., але й за тяглістю видання молодими народовцями періодичних видань.

-
1. Животко А. Історія української преси / А.Животко. – Мюнхен, 1989-1990. – 334 с.
 3. Климкович К. Передне слово / К.Климкович // *Мета*. – 1863. – Ч. 1 (вересень). – С. 5.
 4. Маруся К. Критичний огляд української (руської) драматичної літератури / К.Маруся // *Русалка*. – 1866. – 7 лютого (Ч. 6).
 5. Передне слово // *Вечорниці*. – 1862. – 1 лютого (Ч. 1).
 6. Романюк М. Українські часописи Львова (1848-1939) / М.Романюк, М.Галушко. – Т. 1. – Львів: Світ, 2001. – 744 с.
 7. Слово до Земляків // *Вечорниці*. – 1863. – 15 червня (Ч. 17). – С. 140.
 8. Слово редакції // *Нива*. – 1865. – 10 січня (Ч.1). – С. 1-2.